

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

ก่อนการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำโครงการสำรวจสภาวะ การเก็บข้อมูลและพิจารณาความเป็นไปได้ในการทำวิจัย โดยได้ถ่ายเทฉบับที่ภาพเด็ก ที่มีปัญหาในการพูดเมื่อเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2528 ที่คลินิกฝึกพูดโรงพยาบาลรามธิบดี ซึ่งเทฉบับที่ภาพในครั้งนั้นได้นำมาประกอบการวิเคราะห์การพูดและใช้ประกอบการสอน ในวิชาพัฒนาการทางภาษาของเด็ก (ภ.417) ในคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ หลังจากนั้นจึงพิจารณาปัญหาและศึกษาแนวทางเพื่อการทำวิจัยในครั้งนี้ให้มีระบบและใช้ ประชากรที่มากขึ้นเพื่อจะได้นำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ต่อไป แนวทางในการดำเนินการวิจัยเรื่อง "การวิเคราะห์ความผิดปกติทางการพูดของเด็กไทยเชิงภาษาศาสตร์" มีรายละเอียดดังนี้

3.1 การคัดเลือกประชากร การดำเนินการคัดเลือกประชากรเริ่มกระทำในเดือนกันยายน 2530 โดยผู้วิจัยติดต่อโรงพยาบาลในกรุงเทพมหานคร 5 แห่ง ต่างจังหวัด 2 แห่ง คือ เชียงใหม่และสงขลา และติดต่อโรงเรียนต่าง ๆ อีก 2 แห่ง ตลอดจนติดต่อผู้ปกครอง ของเด็กเป็นรายบุคคลอีก 5 ราย เพื่อขอความร่วมมือในการคัดเลือกประชากรสำหรับการวิจัย ได้จำนวนประชากรทั้งสิ้น 35 คน การคัดเลือกประชากรกระทำแตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับสถานที่ และเกณฑ์ในการคัดเลือกประชากรแตกต่างกันไปเล็กน้อยดังนี้

3.1.1 โรงพยาบาล ในโรงพยาบาลผู้วิจัยได้ติดต่อขอให้ผู้รับผิดชอบในคลินิกฝึกพูด คัดเลือกเด็กที่มีปัญหาในการพูด โดยเด็กเหล่านี้ได้รับการตรวจวินิจฉัยตามขั้นตอนการปฏิบัติ ทางแพทย์แล้ว และได้รับการเสนอจากแพทย์ให้มาฝึกพูดที่คลินิكدังกล่าว ประชากรเหล่านี้ ยังไม่ได้รับการฝึกพูดหรืออาจมีการฝึกพูดบ้างแต่ในระยะเวลาไม่เกิน 3 เดือน มีอายุระหว่าง 5-10 ขวบ ไม่มีความผิดปกติทางร่างกายและสมอง และไม่เป็นที่เคยได้รับการทำ ศัลยกรรมเนื่องมาจากมี "ปากแหว่งเพดานโหว่ (cleft palate) นอกจากนี้ยังเป็นเด็ก ที่ผู้ปกครองยินดีให้ข้อมูลแก่ผู้วิจัยเพิ่มเติมในกรณีที่จำเป็น

3.1.2 โรงเรียน ประชากรจากโรงเรียนเป็นผู้ที่ได้รับการพิจารณาและสังเกตจากครูประจำชั้นว่าเป็นเด็กที่มีปัญหาทางการพูดอย่างเห็นได้ชัดและเป็นเด็กที่ไม่มีความผิดปกติทางร่างกาย ตลอดจนไม่เป็นเด็กที่เคยได้รับการทำศัลยกรรมเนื่องจากมี "ปากแหว่งเพดานโหว่" และผูกครองใจความร่วมมือ

3.1.3 บ้าน ประชากรจากบ้านพักอาศัยเป็นผู้ที่ผู้วิจัยรู้จักเป็นส่วนตัว และได้พิจารณาเห็นว่า เป็นเด็กปกติทางร่างกายแต่มีปัญหาในการพูด

3.2 การจัดทำแบบฟอร์มสัมภาษณ์ การทำแบบฟอร์มสัมภาษณ์ขึ้นนั้นได้อาศัยข้อมูลจากการทำโครงการสำรวจสภาวะการเก็บข้อมูล (ตั้งที่ใดกล่าวแล้วข้างต้น) และอาศัยการศึกษาจากวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับสรีระของช่องปากและฟัน ประกอบกับปัจจัยอื่น ๆ ทางด้านสังคมวิทยาและจิตวิทยา แบบฟอร์มนี้ผู้วิจัยและผู้ช่วยได้ใช้ในขณะ "คุย" กับเด็กและผูกครองของเด็กก่อนหรือหลังการเก็บข้อมูล (ดูภาคผนวกที่ 2)

3.3 ผู้เก็บข้อมูล ผู้วิจัยเป็นผู้เก็บข้อมูลด้วยตนเอง อย่างไรก็ตามในบางครั้งเมื่อการเก็บข้อมูลผ่านไประยะหนึ่งแล้ว แต่ประชากรยังสนใจกิจกรรมหรือเกมส์ที่เล่นในช่วงการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยจะให้ผู้ช่วยวิจัยดูแลและพูดคุยกับประชากรเพื่อให้การเก็บข้อมูลทุกครั้งมีลักษณะ "ปฏิสัมพันธ์" นอกจากนี้ยังมีผู้ช่วยวิจัยประจำสถานที่ที่เก็บข้อมูลซึ่งช่วยเหลือในการเตรียมเด็กหรือช่วยพูดคุยทำให้เด็กไม่เกิดความรู้สึกประหม่า และยังมีผู้ช่วยวิจัยอื่น ๆ ซึ่งช่วยเตรียมอุปกรณ์และของเล่นต่าง ๆ ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

3.4 ลักษณะการเก็บข้อมูล การเก็บข้อมูลดำเนินการระหว่างเดือนพฤศจิกายน 2530 ถึงเดือนมิถุนายน 2531 โดยกระทำในขณะที่ผู้ใหญ่และเด็กมีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน เริ่มด้วยการพูดคุยทั่วไปและมีการตรวจลักษณะการสับสนของเด็กหรือในบางครั้งตรวจอวัยวะในปากของเด็ก หลังจากนั้นจึงมีการเล่นเกมต่าง ๆ และมีการอ่านนิทานตลอดจนการเล่านิทานหรือบางครั้งอ่านนิทานก่อนแล้วจึงเล่าอีกครั้งหนึ่ง กิจกรรมต่าง ๆ เหล่านี้เกิดขึ้นเพื่อกระตุ้นให้เด็กพูดโดยอิสระ การใช้อุปกรณ์ในการเล่นเกมส์และหนังสือที่ใช้ประกอบการอ่านหรือการเล่านิทานในแต่ละครั้งอาจเหมือนกันหรือแตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับอายุ เพศ และความสนใจของประชากร อุปกรณ์ที่จัดทำไว้มีดังนี้

3.4.1 ของเล่น ตุ๊กตาหมีไซลาน ตุ๊กตารูปสุนัขมีขนฟู ตุ๊กตาเต่าผู้หญิง รถยนต์เด็กเล่น หุ่นยนต์รูปคนถอดสวนต่าง ๆ ไม้แขวนไม้แกะรูปต่าง ๆ ไม้แขวนรูปสัตว์เพื่อต่อรูปภาพ อุปกรณ์สำหรับเกมส์ "โดมิโน" เป็นรูปผลไม้ ชุดตกปลาพลาสติกไซลาน และอุปกรณ์การเล่นเกมส์อื่น ๆ ที่มีในคลินิกฝึกพูดของโรงพยาบาล

3.4.2 หนังสือ ประกอบด้วยหนังสือสำหรับเด็กซึ่งมีรูปภาพประกอบ อาทิ เรื่อง "หมาเจ้าปัญญา" "หิมหามา" "ขบวนการหมียักษ์" "ลูกช่างเกเร" "นิทานอีสปฉบับคติเตือนใจ" และเรื่อง "จ้อยเรียนรู้เรื่องเสียง" ในบางครั้งได้ใช้หนังสือสำหรับเด็กของโรงเรียนและของคลินิกฝึกพูดด้วยขึ้นอยู่กับความชอบของเด็ก

3.4.3 รูปภาพ เป็นภาพวาดลงสีขาวดำขนาด 7 x 10 นิ้ว ภาพต่าง ๆ เหล่านี้ประกอบด้วยภาพคน สัตว์ สิ่งของซึ่งผู้วิจัยได้คิดขึ้นเพื่อให้ครอบคลุมเสียงพยัญชนะและสระในภาษาไทย ในภาพแต่ละภาพมีอักษรภาษาไทยบรรยายภาพนั้น ๆ รวมทั้งสิ้น 49 ภาพ การใช้ภาพเหล่านี้แตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับประชากร กล่าวคือถ้าเป็นประชากรที่อ่านหนังสือได้คล่องแล้วประชากรก็สามารถอ่านอักษรในภาพได้ทันที แต่ถ้าเป็นประชากรอ่านหนังสือที่ยังอ่านหนังสือไม่คล่อง การใช้รูปภาพจะเป็นลักษณะ "เกมส์ทาย" คือใช้วลีคำว่า "อะไรเอ๋ย" หรือ "นี่อะไร" ทั้งนี้ได้พิจารณาเพียงการพูดออกเสียงเท่านั้นว่าสอดคล้องตามมาตรฐานภาษาไทยหรือมีความผิดปกติหรือไม่ โดยไม่คำนึงว่าการบอกชื่อรูปภาพเหล่านี้ มีความหมายตามที่ใดกำหนดไว้

ปฏิสัมพันธ์ขณะที่ผู้ใหญ่และเด็กกระทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่ระบุไว้ข้างต้นได้มีการบันทึกด้วยกล้องเทปบันทึกภาพ (video) โดยใช้ช่างเทคนิคที่ได้รับการฝึกฝนทางเทคนิคพอสมควร สำหรับกล้องเทปบันทึกภาพนั้นมีชื่อการค้าและขนาดแตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับสถานที่และโอกาสที่จะจัดหามาได้ แต่การบันทึกภาพนั้นมีข้อจำกัดที่เหมือนกันสำหรับประชากรทุกคนคือหลีกเลี่ยงการใช้ไฟส่องหน้าเด็กและให้ถายบันทึกภาพผ่านกระจกขนาด 1x1.5 เมตร เพื่อให้เด็กประหม่าหรือตื่นเต้น และในการถ่ายบันทึกภาพนั้นให้เน้นบริเวณปากของเด็กมากที่สุด เพื่อความชัดเจนในการถ่ายถอดเสียง อย่างไรก็ตามพบว่าอาการประหม่าของประชากรที่ถ่ายบันทึกภาพในคลินิกฝึกพูดของโรงพยาบาลมีความประหม่าน้อยที่สุดหรือแทบจะไม่รู้สึกประหม่าเลย ส่วนประชากรที่โรงเรียนมีความประหม่าบ้างในระยะแรก

หลังจากการพูดคุยระยะแรก เริ่มหันไปความประหลาดหายไปและเกิดสนใจของเล่นมากกว่าที่จะสนใจกล้องถ่ายรูป ส่วนประชากรที่บ้านนั้นได้ติดต่อให้ผู้ปกครองนำมาที่คลินิกฝึกพูดที่โรงพยาบาล 1 ราย และอีก 1 ราย นำมาถ่ายบันทึกภาพที่ห้องทำงานของผู้วิจัยซึ่งจัดสภาพทั่วไปคล้ายห้องฝึกพูดที่คลินิกฝึกพูดในโรงพยาบาล กล่าวคือติดกระจกขนาด 1×1.5 เมตร และจัดโต๊ะและเก้าอี้ไว้ในลักษณะคล้ายคลึงกัน สำหรับเวลาที่ใช้ในการถ่ายบันทึกภาพนั้นไม่เท่ากันสำหรับประชากรทุกคน แต่อย่างน้อยผู้วิจัยได้พิจารณาแล้วว่าโดยคำที่เด็กพูดออกมาในกิจกรรมนั้น ๆ สามารถนำมาจัดระบบเสียงของเด็กผู้นั้นได้

3.5 การจัดระบบและการถ่ายถอดข้อมูล เมื่อถ่ายบันทึกภาพประชากรแล้ว ให้นำเทปบันทึกมาตรวจสอบคุณภาพของการถ่ายทำ และคัดเลือกไว้จำนวน 26 คน หลังจากนั้นจึงจัดทำสำเนาเทปบันทึกภาพไว้ 2 ชุด และใช้สำเนาเทปบันทึกภาพกับเครื่องเล่นเทปบันทึกภาพและเก็บต้นฉบับไว้ใช้ต่อไปในกรณีที่สำเนาเทปบันทึกภาพชำรุด ซึ่งมักเกิดขึ้นเสมอในการทำวิจัยลักษณะนี้ซึ่งต้องเปิดเทปบันทึกภาพกลับไปกลับมาซ้ำซากขณะถ่ายถอดเสียง

การถ่ายถอดข้อมูลกระทำโดยผู้วิจัยเอง โดยใช้เครื่องเล่นเทปบันทึกภาพ

National Video Cassette Recorder model NV-G 30 HQ ความคมชัดโดยเครื่องควบคุมระยะไกล (remote control) model VEQ 0735 ซึ่งสามารถควบคุมให้เลนภาพช้า (slow) ได้ การถ่ายถอดข้อมูลใช้ระบบสตอปกัซที่ให้รายละเอียดทางเสียงมากที่สุดดังที่ได้อธิบายลักษณะการถ่ายถอดข้อมูลไว้แล้วในข้อ 1.8 เมื่อถ่ายถอดโดยคำพูดของประชากรแต่ละคนเสร็จสิ้นลง ผู้วิจัยได้ตรวจสอบโดยการเปิดเทปบันทึกภาพและฟังซ้ำอีกครั้งหนึ่ง ข้อมูลที่ถ่ายถอดแล้วได้แสดงไว้ในภาคผนวกที่ 1

3.6 การสนทนากับผู้ปกครองของประชากร การพบปะพูดคุยกับผู้ปกครองของประชากรสำหรับงานวิจัยครั้งนี้มีจุดประสงค์ที่จะรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ด้านการใช้คำพูดในครอบครัวนั้นเพื่อพิจารณารูปแบบทางภาษากว้าง ๆ ซึ่งจะนำไปใช้เป็นข้อมูลในการพิจารณาสาเหตุของความผิดปกติทางการพูดของประชากร เนื่องจากรายละเอียดที่ได้นั้นเป็นเรื่องส่วนตัวมากพอสมควรและผู้วิจัยได้แจ้งกับผู้ปกครองของประชากรทุกคนว่าจะไม่แสดงรายละเอียดใด ๆ ทั้งทางภาพและทางการพูดที่จะชี้แนะข้อความประชากรหรือผู้ปกครองเป็นใคร ข้อมูลที่ได้จากการสนทนากับผู้ปกครองและผู้ใกล้ชิดกับประชากรจึงมิได้แสดงไว้ในการวิเคราะห์การพูดหรือในภาคผนวก

การสนทนากับผู้ปกครองและผู้ใกล้ชิดซึ่งเป็นญาติหรือพี่เลี้ยงนั้น ผู้วิจัยเป็นผู้
กระทำเองส่วนใหญ่เนื่องจากสามารถสรุปรูปแบบทางภาษาของผู้ใหญ่เหล่านั้นได้เอง แต่ใน
กรณีที่ผู้ช่วยผู้วิจัยเป็นผู้สนทนาแทน (ซึ่งเป็นจำนวนน้อย) ผู้ช่วยผู้วิจัยได้บันทึกเสียงการสนทนา
ไว้ด้วยเครื่องบันทึกแบบกระเป๋าทวี Sharp model No. RD-620 x 3 ซึ่งมีไมโครโฟน
ฝังในเครื่อง (built in) หลังจากนั้นผู้วิจัยจึงนำบันทึกการสนทนาที่บันทึกและพิจารณา
รูปแบบทางภาษาเพื่อรวบรวมไว้เป็นข้อมูลในการพิจารณาสาเหตุของความผิดปกติทางการพูด
ต่อไป และทุกครั้งที่มีการสนทนาผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยได้ทำความเข้าใจกับผู้ปกครองของ
ประชากรว่าจะไม่มีการเปิดเผยชื่อหรือรายละเอียดส่วนตัวใด ๆ ทั้งสิ้น

ใจความในการสนทนาแต่ละครั้งเป็นการซักถามเกี่ยวกับการเรียนของประชากร
สภาพแวดล้อมในบ้าน สภาพการเลี้ยงดูตั้งแต่เล็ก พัฒนาการทางภาษา บุคคลในครอบครัว
และเกี่ยวกับเรื่องอาหารและความชอบหรือความไม่ชอบ ใจความทั้งหมดนี้เป็นเพียงคำถามนำ
ซึ่งสามารถทำให้ผู้ใหญ่ในครอบครัวเด็ก ๆ ชำ้คำพูดตามธรรมชาตินั่นเอง

ส่วนสถานที่ที่ใช้สำหรับการสนทนากับพ่อแม่หรือผู้ใกล้ชิดของเด็กที่เป็นประชากร
ในการศึกษานั้นนั้นขึ้นอยู่กับความสะดวกของผู้ปกครองเด็ก สำหรับเด็กจากโรงพยาบาล
บางครอบครัวยินดีที่จะมาที่คลินิกฝึกพูด และบางครอบครัวยินดีที่จะให้ผู้วิจัยไปที่บ้าน มีบางกรณีที่
หลังจากที่สนทนาที่คลินิกฝึกพูดแล้วไม่ชัดของที่จะให้ผู้วิจัยไปสังเกตการใช้ภาษาที่บ้านอีกครั้งหนึ่ง
ส่วนประชากรที่โรงเรียนนั้นผู้ปกครองส่วนใหญ่มีความสะดวกที่จะมาที่โรงเรียน โดยใช้เวลา
พักกลางวันเป็นเวลาสนทนา สำหรับผู้ปกครองของประชากรที่คัดเลือกมาจากครอบครัวที่ผู้วิจัย
รู้จักคุ้นเคยนั้น ผู้วิจัยได้ไปที่บ้านของครอบครัวนั้น ๆ เอง

3.7 การวิเคราะห์ข้อมูล เมื่อได้ข้อมูลและถ่ายถอดเสียงจากเทปบันทึกภาพตามกระบวนการ
ที่กล่าวข้างต้นแล้ว ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลตามหลักการทางภาษาศาสตร์ซึ่งจะได้รายงานต่อไป